

DR. PAUL KOSCHAKER

(Modern Hususî Hukuka Giriş Olarak

Roma Hukukunun ana hatları)

1950 Ankara Hukuk Fakültesi yayınlarından.

İki ders yılı Fakültemizde Roma hukuku Ordinaryüs profesörü olarak çalışmış olan Dr. Paul Koschaker'in şu yakın günlerde hayata veda ettiğini öğrendik. Değerli âlimin ufulü hepimizi, bütün dostlarını tanıyanlarını çok müteessir etmiştir. Almanyaya dönmeden evvel Fakültemizde okuttuğu derslerin notlarını bir kitap halinde bize bırakmaya karar verdi.

Fakültemizin 1950 yılı yayınları arasında yer alan bu el kitabı modern hususî hukuka giriş olarak Roma Hususî hukukunun ana hatları adını taşımaktadır. Paul Koschaker'in bu eserini Türkçeye asistanı Kudret Ayter çevirmiştir.

Değerli âlim kitabının ön sözünde Roma hukukunun Avrupacâ resepsiyonu ve tedrisindeki faydayı belirttiğinden sonra kitabında Roma hukuku, bu hukukun muhtelif tarihî devrelere taksimini nazara alarak tarihî metodla değil, doğrudan doğruya doğmatik bir metodla tetkik etmeyi tercih eylediğini ifade etmekte ve Roma Hukuku ile hiç alâkası bulunmamakla beraber Alman Pandekt hukuku nazariyelerini esas itihaz ederek baş tarafa niçin Umumî Hükümler diye bir kısmı ilâve ettiğini ve bu usulde pedagojik ve hukukî bazı faydalar olduğunu izah etmektedir.

Profesör, büyük bir tevazu ile Roma Hukuku Âlimleri için Roma Hukuku el kitabı yazmak istemediğini, vasat bir talebe tarafından okunup anlaşılabilen bir kitap telifine çalıştığını ve Roma, Hukukunun halen mer'i modern hususî hukuklarla alâkasını tebarüz ettirerek talebenin bu hukuka karşı ilgisini artırmaya gayret eylediğini sözlerine ilâve etmektedir.

Kitapta evvelâ bir giriş kısmı yer almıştır. "Roma Hukukunun hali hazır için ehemmiyeti adını" taşıyan bu kısımda, müellif Roma hukukunun Avrupa ve Dünya için ehemmiyetinden, millî Roma hukukunun kurucuları olarak Roma hukukçularından bahsetmekte ve Justinianus dan

IV

zamanımıza kadar Roma hukuku tarihini, Corpus Juris civilis ve kısımlarını, Jus Civile ve Jus Gentium'a, Jus Civile ve Jus Honorarium'u tetkik ederek hususî hukuk sistemini izah eylemektedir.

Giriş kısmından sonra müellif, altı kitaba ayırmak suretiyle eserine devam ederek, Birinci Kitapta Umumî hükümler yer almakda ve burada bilhassa hukukî muamelelerden bahsederek hukukî muamele mefhumunu izaha çalıştıktan sonra taksimini yapmakda, hukukî muamelelerin umumî şartlarından, şart ve ecelden, hukukî muamelelerde temsilden, hukukî muamelelerin butlanından, iptal kabiliyetinden ve hukukî neticeden bahseylemektedir.

İkinci kitapda ise, şahsın hukukunu ele almakda ve şahıs mefhumunu, Statu Libertatis - hür olanlar ve olmayanlar, Status Civitatis, vatandaş olanlar ve olmayanlar; Status Familiae - kan hısımlığı ve sıhrî hısımlıktan, Agnatio ve Jus civile ailesinden, başkasının hâkimiyeti altında olan ve olmayan şahıslardan, Capitis deminitio dan, şahsî durumun değişmesinden, Medenî hakları kullanma ehliyetinden, hükmi şahıslardan ve nevilерinden bahsetmektedir.

Üçüncü kitapda da, aynı hakları ele almakda, aynı mefhumundan, ayınlарın nevilерinden aynı haklardan, Zilyelikden, Zilyeliğın iktisap ve izaasından, Zilyeliğın himayesinden, müşterek mülkiyetden, mülkiyetin tarihçesinden bihsettikten sonra, fer'î iktisap şekillerinden Mancipatio'yı İn Jure Cessio'yı Traditio'yı anlatmakda ve aslı iktisap şekillerinden işğâl ve ihrazı, Birleşmeyi, Hukukî tağyiri, Semerelerin iktisabını ve müruru zamanı izah eylemektedir. Nihayet mülkiyetin himayesini, Publiciana in Rem Actio'yı, başkalarına ait şeyler üzerindeki haklardan İrtifak Haklarını, uzun icarı, üst hakkını ve Rehin hakkını anlatarak aynı haklara müteallik kitabına son vermektedir.

Dördüncü kitap ise, Borçlar hukukuna mevzu teşkil eylemekde, borç mefhumu ve mahiyeti, alacaklıların ve borçluların taaddüdü, mutalebe haklarının muhtevası, edanın imkânsız hale gelmesi ve Temerrüd, Borçların doğumu, mukavele sistemi, Aynı mukaveleler, Sözlü mukaveleler, Kefalet, Rızai mukaveleler izah edildikten sonra, Pactumlar, Akit benzerleri (Quasi Contractus.) Haksız fiilden doğan borçlar, şahsî suçların muhtelif nevileri, Suç benzeri haller, Alacağın temliki, Başkasının borcundan dolayı mes'uliyet, Alacak haklarının sona ermesi, İfa ve İbra, Tecdid ve Takas, Alacak haklarını ortadan kaldıran diğer sebepler üzerinde durulmaktadır.

Beşinci Kitapta Aile hukukuna yer verildiğini görüyoruz. Aile hukuku mefhumu umumî olarak izah edildikten sonra Evlilik hukukuna

geçilmekte ve burada Manuslu ve Manussuz evlenmelerden, Augustus'un evlilik sahasındaki tedvinlerinden, Karı koca mallarının idaresinden, Çehizden ve Propter Nuptias'dan bahsedilmektedir.

Yine aynı kitapda Patria Potestas ı ele alan müellif, Patria Potestas'ın muhtevassından, doğumundan, ortadan kalkmasından bahsettikten sonra Vesayet ve Kayyımlığa sözü nakletmekte, Vesayetin Romada tarihî tekâmülünü ve mahiyetini ve Kayyımlığı izahla bu kitaba da son vermektedir.

Altıncı ve eserin son kitabı Miras hukukuna tahsis edilmiştir.

Mirasda esas mefhumları ele almakla işe başlayan büyük hukukçu tevarüs mefhumu ve sebebi, mirascılık, mirasın intikal ve iktisabı, Hereditas ve Bonorum Possessio üzerinde tevakkuf ettikten sonra Vasiyetname ile tevarüse geçmekte, Vasiyetnamenin ortadan kaldırılması hususlarını izah eylemektedir.

Bundan sonra kanunî tevarüs üzerinde duran profesör, Jus civile ye ve pretör hukukuna göre Kanunî mirası, İmparatorluk ve Justinianus hukukuna göre kanuni tevarüsü anlatmakta, zarurî tevarüs bahsinde şekli zarurî miras hukukunu, maddî zarurî miras hukukunu, Justinianus hukukunda zarurî tevarüsü, mirascıların hukukî durumunu, bilhassa mirasda Halefiyeti, birlikte mirascıların durumunu, mirascıların borçlardan mes'uliyetini, miras hakkının himayesini izah ettikten sonra, muayyen mal vasiyetinden, muayyen mal vasiyetine ait hukukdan Küllî Fidei Comissumdan, Ölüme bağlı hibeden bahsederek bu altıncı kitabını sona erdirmiş ve eser burada bitmiş bulunmaktadır.

Eser Yargılama Usulüne dair bir kısmı ihtiva etmemektedir; Sayın Profesör burada iken yaptığım temaslarda Roma hukukunun gençlerin formasyonu bakımından zarurî olduğunu, fakat saatlerin dar çerçevesi içinde bilhassa Roma hukukunun modern hukuka destek olabilmesi için diğer bahisler üzerinde de durmakla beraber siklet merkezini Aynı Haklarla Borçların teşkil etmesi icap ettiğini her zaman söylemekten geri kalmazdı. Eski bir Roma hukuku hocası ve bu kürsüde bu vazife ile tazyif edilmiş bir meslekdaş olarak Profesör Paul Koschaker'in bu görüş şekline hak vermemekliğim mümkün değildir.

Ömrünü ilim uğrunda ve yolunda tüketmiş olan büyük âlimin bir çok kıymetli eserleri arasında bize de bıraktığı bu eserin Roma hukuku ile istigal edenlerin, yetiştirdiği gençlerin ve bundan sonra yetişecek olanların belli başlı bir istifade kaynağı olarak kalacak ve Fakültemizde de her zaman bu ölmez hatırası diğer hatıraları ile birlikde yaşayacak, minnet ve şükranla anılmasına vesile olacaktır.

Prof Dr. H. Cahit OĞUZOĞLU